

Η Γέννηση του Χριστού και οι προφητείες της Παλαιάς Διαθήκης

Νικόλαος Παύλου

Διαβάζοντας κάποιος την αφήγηση του Ματθαίου για τη γέννηση του Ιησού Χριστού παρατηρεί πως ο ευαγγελιστής τεκμηριώνει τα γραφόμενά του χρησιμοποιώντας προφητικά κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης. Πιο συγκεκριμένα αναφερόμενος στις αμφιβολίες του Ιωσήφ, που επιθυμούσε να διακόψει τον αρραβώνα του με τη Μαρία, όταν διαπίστωσε την εγκυμοσύνη της (Ματθ. 1,18-21), κλείνει τη σχετική ενότητα, χρησιμοποιώντας την παρακάτω προφητεία του Ησαΐα (Ησ. 7,14), με προφανή στόχο να διαλύσει τις αμφιβολίες των αναγνωστών του σχετικά με τη θαυματουργή σύλληψη του Ιησού:

«ιδού η παρθένος εν γαστρί έξει και τέξεται υιόν και καλέσεις το όνομα αυτού Εμμανουήλ» (Ματθ. 1,23 Μετάφραση: Να η παρθένος θα μείνει έγκυος και θα γεννήσει γιο, και θα του δώσουν το όνομα Εμμανουήλ).

Στη συνέχεια, αναφερόμενος στην προσπάθεια του Ηρώδη να πληροφορηθεί τον τόπο γέννησης του Μεσσία, το κείμενο χρησιμοποιεί την προφητεία από το βιβλίο του Μιχαΐα (Μιχ. 5,1), που αναφέρεται στη Βηθλεέμ: **«και συ Βηθλεέμ, γη Ιούδα, ουδαμώς ελαχίστη ει εν τοις ηγεμόσιν Ιούδα. εκ σου γαρ εξελεύσεται ηγούμενος, όστις ποιμανεί τον λαόν μου τον Ισραήλ»** (Ματθ. 2,6, Μετάφραση: Και εσύ Βηθλεέμ, στην περιοχή του Ιούδα δεν είσαι διόλου ασήμαντη ανάμεσα στις σπουδαιότερες πόλεις του Ιούδα, γιατί από σένα θα βγει αρχηγός, που θα οδηγήσει το λαό μου, τον Ισραήλ).

Η φυγή στην Αίγυπτο του Ιωσήφ, της Θεοτόκου και του Ιησού τεκμηριώνεται με προφητεία που ο Ματθαίος δανείζεται από τα βιβλία του Ωσή (Ωσ. 11,1):

«εξ Αιγύπτου εκάλεσα τον υιόν μου» (Ματθ. 2,15 Μετάφραση: Από την Αίγυπτο κάλεσα το γιο μου).

Τέλος, η σφαγή των νηπίων, που συνδέεται με την προσπάθεια του Ηρώδη να ανακαλύψει το βρέφος Ιησού, δίνει την ευκαιρία στον πρώτο Ευαγγελιστή να αναφέρει την εξής προφητεία που την αποδίδει στον Ιερεμία (Ιερ. 31,15) : **«φωνή εν Ραμά ηκούσθη, κλαυθμός και οδυρμός πολύς. Ραχήλ κλαίουσα τα τέκνα αυτής, και ουκ ήθελεν παρακληθήναι, ότι ουκ εισίν»** (Ματθ. 2,18 Μετάφραση: Ακούστηκε στη Ραμά κραυγή, κλάματα και στεναγμός βαρύς, για τα παιδιά της κλαίει η Ραχήλ και πουθενά δε βρίσκει παρηγοριά, γιατί δεν υπάρχουν πια στη ζωή).

Η χρήση των παραπάνω προφητειών από τον Ευαγγελιστή Ματθαίο είναι γεγονός αυτονόητο, αφού τα βιβλία που απαρτίζουν την Παλαιά Διαθήκη, είναι μέρος του χριστιανικού κανόνα. Εντούτοις, θα πρέπει αυτές να τοποθετηθούν μέσα στο ιστορικό τους πλαίσιο, για να γίνει η απόλυτη διασάφησή τους, ενώ είναι απαραίτητο να ερευνηθούν και οι λόγοι που χρησιμοποιούνται τα συγκεκριμένα εδάφια της Παλαιάς Διαθήκης για να τεκμηριωθούν οι αναφορές στη γέννηση του Χριστού. Καταρχήν είναι σημαντικό να τονιστεί πως ο Ματθαίος θεωρεί πολύ σημαντική την παράθεση των παλαιοδιαθηκικών χωρίων παράλληλα με την αφήγηση των γεγονότων από τη ζωή και τη δράση του Ιησού.

Για τα μέλη των πρώτων χριστιανικών κοινοτήτων, στις οποίες ανήκαν και οι Ευαγγελιστές, η χριστολογική ερμηνεία της Παλαιάς Διαθήκης ήταν αυτονόητη. Αυτό σημαίνει πως το κέντρο της, για τους χριστιανούς συγγραφείς, είναι ο Ιησούς Χριστός, ενώ ο σκοπός των συντακτών της ήταν να τονίσουν την προετοιμασία της ανθρωπότητας για να τον υποδεχτεί. Αυτή η θέση προβάλλεται σε έργα των πρώτων χριστιανικών αιώνων. Έτσι, για παράδειγμα, στο υπόμνημα στο Άσμα Ασμάτων του Ιππόλυτου, που ήταν επίσκοπος στη Ρώμη, ο Νόμος της Παλαιάς Διαθήκης και τα Ευαγγέλια θεωρούνται πως έχουν κοινό στόχο, ενώ ο Μωυσής ονομάζεται από τον Κλήμεντα τον Αλεξανδρέα Θεολόγος και Προφήτης (Στρωματείς 1,22).

Η προφητεία του Ησαΐα που χρησιμοποιεί ο Ματθαίος, ανήκει στο πρώτο μέρος του βιβλίου του προφήτη. Οι ειδικοί ερευνητές το έχουν ονομάσει «Πρωτοησαΐας» και σε αυτό θεωρείται πως περιέχονται λόγοι που η αρχική τους καταγραφή έγινε τον 8ο αι. π.Χ. Είναι μία εποχή δύσκολη για το Νότιο βασίλειο των Ισραηλιτών, το οποίο, εκτός από την απειλή, που προβάλλει εξαιτίας των επεκτατικών βλέψεων της Ασσυριακής υπερδύναμης, έχει να αντιμετωπίσει και το συνασπισμό του βασιλιά της Συρίας Ρεσίν και του βασιλιά του Βορείου βασιλείου Πεκάχ (735-732 π.Χ.). Πιο συγκεκριμένα, αυτοί οι δύο ηγεμόνες προσπαθούν να δημιουργήσουν μία συμμαχία μαζί με το βασιλιά του Ιούδα Άχαζ (741-725) εναντίον του Ασσύριου αυτοκράτορα Τιγλάθ πιλεσέρ Γ' (745-727). Ο Άχαζ όμως είναι αναποφάσιτος, προτιμάει την ουδετερότητα και ενημερώνει, όπως φαίνεται, τους Ασσύριους. Ξεσπάει τότε ο συροεφραϊμιτικός πόλεμος (π. 734), ενώ ο Ησαΐας διαφοροποιείται από την πολιτική του Άχαζ. Σε αυτό το πλαίσιο της αντιπαράθεσης ανήκει και η προφητεία του για τον Εμμανουήλ, που χρησιμοποιεί ο ευαγγελιστής Ματθαίος, αναφερόμενος στα γεγονότα της γέννησης του Χριστού.

Η προφητεία του βιβλίου του Μιχαΐα για την καταγωγή του Μεσσία από τη Βηθλεέμ φαίνεται να προέρχεται από τη μεταιχμαλωσιακή εποχή (δηλαδή την εποχή που ακολούθησε τη Βαβυλώνια αιχμαλωσία). Μέσα σε ένα κλίμα που τόνιζε την ιδέα της αποκατάστασης του λαού από το Θεό, αναδεικνύεται η ιδέα του απεσταλμένου Του που θα φέρει τη λύτρωση. Σαν τόπος γέννησής του προβάλλεται η Βηθλεέμ, που συνδέονταν με τον ένδοξο ηγέτη του Ισραήλ, τον Δαβίδ. Ο Μεσσίας, σύμφωνα με το βιβλίο του Μιχαΐα, θα είναι ένας ειρηνικός ποιμένας που θα φέρει την αγάπη και τη συναδέλφωση σε όλους τους ανθρώπους. Η προφητεία που συνδέεται με τη φυγή στην Αίγυπτο ανήκει, όπως έχει τονιστεί, στο βιβλίο του Ωσηέ. Ο προφήτης κάνει μία σύντομη ανακεφαλαίωση στην ιστορία του λαού του Θεού για να δείξει πως η αγάπη είναι βασική ιδιότητά Του. Αν και οι άνθρωποι απομακρύνονταν από το δρόμο Του, αυτός τους κρατούσε με την καλοσύνη και την αγάπη.

Τέλος, στο επεισόδιο της σφαγής των νηπίων, χρησιμοποιείται η προφητεία του Ιερεμία (Ιερ. 31,15, Ο' 38,15) για την επιστροφή των τέκνων της Ραχήλ. Αν και αρχικά παρατίθεται από τον προφήτη ο θρήνος για την καταστροφή, στη συνέχεια ακούγεται ο παρηγορητικός λόγος του Θεού.

Δεν αποκλείεται η κοινότητα του ευαγγελιστή Ματθαίου να είχε μία συλλογή από μεσσιανικές προφητείες, σαν αυτές που αναφέρθηκαν προηγουμένως, η οποία χρησιμοποιούνταν ανάλογα με την περίπτωση. Όλες φαίνεται να προέρχονται από τη μετάφραση των Ο' (Εβδομήκοντα. Είναι η μετάφραση των βιβλίων της Παλαιάς Διαθήκης στην ελληνική γλώσσα), και όχι από το πρωτότυπο εβραϊκό κείμενο. Οπότε το πιο πιθανό είναι τα μέλη της κοινότητας να ήταν ελληνιστές Ιουδαίοι. Σαν τόπο κατοικίας τους πολλοί ερευνητές δέχονται την Αντιόχεια.

Ο λόγος για τον οποίο ο Ευαγγελιστής χρησιμοποιεί τις μεσσιανικές προφητείες στην αφήγηση της γέννησης του Ιησού, αλλά και σε άλλα μέρη του Ευαγγελίου του, εξηγείται από τον ίδιο: Η εκπλήρωσή τους έχει ήδη γίνει με την έλευση του Κυρίου στη γη. Επομένως τα γεγονότα, όπως η γέννηση του Ιησού, παρατίθενται, για να αποδείξουν την πραγματοποίηση των παλαιοδιαθηκικών λόγων, μέσα βέβαια σε ένα πλαίσιο χριστολογικής ερμηνείας τους.

Ο Ματθαίος με αυτό τον τρόπο ενώνει τις δύο Διαθήκες και φανερώνει πως αφηγούνται το ίδιο γεγονός, που είναι οι ενέργειες του Θεού για τη σωτηρία των ανθρώπων. Τοποθετώντας τις προφητείες, που περιέχονται στα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης, στο σώμα του Ευαγγελίου του, φανερώνει πως αυτή είναι ένα χριστιανικό βιβλίο, και δίνει έτσι απάντηση σε όλους αυτούς που αμφισβητούν τη θέση της στον κανόνα των ιερών βιβλίων του χριστιανισμού.

(Βιβλιογραφική σημείωση: Για το πρωτότυπο εβραϊκό κείμενο της Παλαιάς Διαθήκης χρησιμοποίησα την έκδοση Biblia Hebraica Stuttgartensia, Stuttgart 1990. Για την απόδοσή του στην ελληνική το έργο των Μιλτιάδη Κωνσταντίνου και Βασιλείου Τσάκωνα, Η Παλαιά Διαθήκη. Μετάφραση από τα πρωτότυπα εβραϊκά κείμενα, Αθήνα 1997. Για τη μετάφραση των Ο΄ το Η Παλαιά Διαθήκη κατά τους Ο΄. Επιστημονική επιμέλεια Α. Rahlf, Αθήνα 1981.

- Για τους στίχους της Καινής Διαθήκης, χρησιμότετη αποδείχτηκε, για μία ακόμη φορά η μετάφραση που έχουν κάνει οι Σ. Αγουρίδης, Π. Βασιλειάδης, Ι. Γαλάνης, Γ. Γαλίτης, Ι. Καραβιδόπουλος, Β. Στογιάννος (Αθήνα 1985).

Πολλές πληροφορίες πήρα από το έργο του Rainer Albertz , Ιστορία της θρησκείας του Ισραήλ κατά τους χρόνους της Παλαιάς Διαθήκης, μετ. Πολυξένη Αντωνοπούλου, Αθήνα 2006 και από το έργο του Gunneweg Antonius A. Η ιστορία του Ισραήλ έως την εξέγερση του Βαρ-Κοχβά, μετ. Ιωάν. Χ. Μούρτζιος, Θεσσαλονίκη 1997)